

Макаренко Н.С., студентка

Науковий керівник: Миронова Т.М.,
викладач кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

ЗАПАСНИЙ СУДДЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСУАЛЬНОМУ КОДЕКСІ: НЕОБХІДНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧИХ ЗМІН

Прийняття нового КПК України в 2012 році слугувало впровадженню такої процесуальної категорії, як «запасний суддя». До цього моменту правосуддя не було знайоме з такою фігурою під час здійснення судочинства.

Різноманітні аспекти статусу суддів розглядали О.Б. Абросімова, В.Д. Бринцев, Л.О. Воскобітова, В.В. Городовенко, В.В. Долежан, В.П. Кашепов, Є.В. Кладій, М.І. Клеандров, В.В. Комаров, В.О. Лазарева, В.М. Лебедев, І.Є. Марочкін, І.Б. Назаров, С.В. Нарутто, Г.В. Нікітіна, О.М. Овчаренко, І.Л. Петрухін, С.В. Сердюк, В.С. Смородинський, Н.М. Чепурнова, Г.Г. Черемих, Н.Ю. Хаманєва та інші фахівці права.

Варто зазначити, що на сьогоднішній день відсутні комплексні дослідження щодо правового статусу запасного судді.

Відповідно до ст. 320 КПК, у кримінальному провадженні, для проведення якого потрібен значний час, повинен бути призначений запасний суддя, який перебуває в залі судового засідання протягом судового розгляду. Рішення про необхідність призначення запасного судді приймає суд, що здійснюватиме судові провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання. Про призначення запасного судді робиться відмітка в журналі судового засідання. Якщо під час судового засідання суддю замінює запасний суддя, судовий розгляд продовжується. Судовий розгляд у такому разі закінчує суд у новому складі [1].

З нормативних основ цієї статті можливо штучно вивести дефініцію категорії «запасний суддя». Запасний суддя - це посадова особа державного органу судової влади, яка залучається у кримінальному провадженні для проведення якого потрібен значний час та наділена повноваженнями здійснювати правосуддя і виконувати свої обов'язки на професійній основі з моменту початку здійснення своїх повноважень.

З огляду на різнобічність кримінального законодавства така норма може вважатися позитивною. Ряд наукових досліджень дійсно визначають її, як норму, що має позитивний вплив на законодавство України та дозволяє поліпшити систему судочинства, зокрема в кримінальних провадженнях, для яких потрібен значний час.

Але поряд із цим виникає ряд питань щодо невизначеності правового статусу судді, який виконує свої повноваження до моменту вступу його у склад колегії. Стаття 320 КПК зазначає лише, що запасний суддя «перебуває в залі судового засідання протягом судового розгляду». У такому разі суддя набуває статусу вільного слухача, який лише стежить за процесом з невизначеного місцезнаходження у залі засідань. Тобто, суддя не може приймати участь у дослідженні доказів, знайомитися з матеріальними документами, що подаються до огляду суду тощо. З цього випливає, що запасний суддя, зайнявши місце у колегії не має достатніх відомостей на відміну від своїх колег. Крім цього, виникає спірне питання, пов'язане з обов'язковістю присутності судді на судовому засіданні. У залі судового засідання запасний суддя повинен перебувати постійно, на кожному судовому засіданні. За його відсутності основні судді здійснювати судовий розгляд кримінального провадження не можуть. Тільки за таких умов можна забезпечити належне сприйняття запасним суддею досліджуваних обставин, дотримання і виконання однієї із засад кримінального провадження про «безпосередність дослідження показань, речей і документів», передбаченої п. 16 ч. 1 ст. 7 КПК України.

З огляду на це, варто підтримати пропозицію А.Г. Шияна, який запропонував викласти ст. 320 КПК України у такій редакції:

«1. У кримінальному провадженні, для проведення якого потрібен значний час, повинен бути призначений запасний суддя, який постійно перебуває в залі судового засідання протягом всього судового розгляду на спеціально виділеному для нього місці недалеко від основного складу суду. Рішення про необхідність призначення запасного судді приймає суд, що здійснюватиме судові провадження, одночасно з призначенням підготовчого судового засідання. Про призначення запасного судді робиться відмітка в журналі судового засідання.

2. До заміни основного судді запасний суддя не користується правами судді. Якщо під час судового засідання суддю замінює запасний суддя, судовий розгляд продовжується. Судовий розгляд у такому разі закінчує суд у новому складі» [2].

Отже, запасний суддя – це дуже невизначена категорія у процесуальному законодавстві України. У зв'язку з тим, що правовий статус запасного судді до моменту початку здійснення ним своїх повноважень не регламентується на законодавчому рівні, а сама можливість призначення запасного судді є досить невизначеною та не чітко сформованою, практика щодо призначення запасного судді є мінімальною та нерозгалуженою.

Зокрема кримінально процесуальне законодавство повинно чітко надавати відповідь на запитання: де саме у залі судового засідання повинен перебувати запасний суддя; чи має право судова колегія проводити судові засідання у разі відсутності на них запасного судді з тих чи інших причин; чи має право запасний суддя, перебуваючи в залі судового засідання, користуватися в цей час процесуальними повноваженнями основних суддів тощо. Тобто, запасний суддя – це позитивна новація у вітчизняному кримінальному процесуальному законодавстві, яка потребує вдосконалення та більш чіткої регламентації у нормах права.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Заголовок з екрана.
2. Шиян А.Г. Проблеми кримінального процесуального статусу запасного судді / А.Г. Шиян // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2014. – № 4. – С. 481–486.

Маценко Ю.В., студентка

Науковий керівник: Соболь О.І., к.ю.н.,

доцент кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету

(Дніпропетровський державний університет
внутрішніх справ)

АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ

Для України питання корупції залишається однією з найактуальніших проблем сьогодення і для вирішення якої обрано складний шлях кардинальних реформ. Найголовнішим завданням зараз є вироблення в суспільстві та державі розуміння негативних наслідків корупції, нетерпимості до неї. Одним із основних чинників у цьому процесі є реформування антикорупційного законодавства нашої держави шляхом прийняття кримінальних законів та підзаконних актів, спрямованих на боротьбу з корупцією.

За останні декілька років прийнято низку законодавчих актів, які визначили докорінні перетворення, зокрема у кримінальному законодавстві. У примітці до ст. 45 Кримінального кодексу України (далі – КК України) «Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з дійовим каяттям» зазначено, що корупційними злочинами відповідно до цього Кодексу вважаються злочини, передбачені статтями 191, 262, 308, 312, 313, 320, 357,